Ч. 118. Чернівцї, недїля дня 3. (16.) жовтня 1904 р. Рочник XX.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ що середи, пятницї і недїлї, з тижневим додатком „РУСКА РАДА“.

Редакция, адміністр. і експедиция при улици Петровича ч. 2.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене. — Рекламациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“ разом з „Рускою Радою“:

на цїлий рік . . . . . 20 К. — с.
„ пів року . . . . . 10 „ — „
„ чверть року . . . . 5 „ — „
„ місяць . . . . . 1 „ 70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

Буковиньский сойм.

(3. засїданє із 13-го жовтня 1904).

Наради веде маршалок краєвий бар. Юрій Василько. Правительство заступає ц. к. президент краєвий др. Октавіян рыц. Бляйлебен.

Вплив виказує велике число петиций; відтак відчитано отсю

Інтерпеляцию послів др. Авреля Ончула і тов. до п. краєвого президента в справі арештованя акад. Попшора.

Перед кількома днями мав парох Попшор з Фрумоси судову розправу в Кімполюнзї, до якої покликано як сьвідка його сина, слухача прав Попшора. Підчас розправи урядуючий судия апострофував сьвідка Попшора словами „стулїть писок“. Таке поступованє судиї зі сьвідком містить в собі тяжку обиду, за яку треба би судию потягнути до одвічальности.

Після істнуючих законів має судия досить средств, щоби в сали розправ удержати дисципліну, не потребуючи при тім нечемно лаяти сторін. Супроти поступованя ад'юнкта судового Іаїни внесли батько і син жалобу до начальника суду сов. суду кр. Майкснера, та начальник суду місто задостьучиненя ображеним сторонам інсультував пароха Попшора і його сина, слухача прав Попшора і мав їх випросити за двері. На се реаґував слухач прав Попшор візванем на поєдинок, щоби тим найти сатисфакцию за понесену обиду. Се спонукало начальника судового Майкснера дати приказ жандармериї в Вамі увязнити слухача прав Попшора, а сей зажадав, щоби его сейчас ставлено перед звичайного слїдчого судию. Коли правника Попшора поставлено перед слїдчого судию в Сучаві, по переслуханю випущено на волю. Розкас увязненя, який видав начальник судовий Майкснер, є нїчим иньшим як актом насилия, що не сьміє уйти безкарно. Передовсїм треба про се прилюдно населенє поінформувати, щоби воно не втратило довіря до законного поступованя судів. Ми мусимо запримітити, що ті заострені ворожнечі правдоподібно виживають із полїтичних противеньств. Як не будь вже справа має ся — се без сумнїву певне, що судейскої власти не сьміє ся надуживати ради злобної ненависти.

Низше підписані позволяють собі для того запитатись:

Чи ц. к. Правительство склонне сесю пригоду розслїдити і про се здати соймови справозданє?

Чернівцї, д. 13. жовтня 1904.

др. Смаль-Стоцкий, др. Аврель Ончул, Николай Василько, Сімйонович, Бубуруд зан, др. Лупу.

Після того відчитано отсї

внесеня:

Внесенє посла Авреля Ончула і тов. в справі унормованя службових відношень громадских лїкарів. Внескодавцї домагають ся: „Висока палата зволить рішити: Поручає ся комісиї економічній випрацювати і предложити законопроєкт, управильняючий службові відношеня громадских лїкарів“

Внесенє посла Волчиньского і тов. в справі установленя краєвого санїтарного інспектора для Буковини. Внескодавцї домагають ся: „Висока палата зволить рішити: Позаяк вже майже у всїх королївствах і краях державна адміністрация установила ц. к. краєвих санїтарних інспекторів і позаяк Буковина, як край пограничний є неначе брамою для пошестий, то взиває ся правительство, щоб в як найкоротшім часї установило краєвого санїтарного інспектора для воєводства Буковини.“

Внесенє пос. д-ра Авреля Ончула і тов. в справі попираня годівлї худоби установленем стоваришень для заведеня пасовиск. Щоби плекати годівлю худоби установленем стоваришень для випасу худоби. Внескодавцї домагають ся: „Високий сойм зволить рішити: 1. Поручає ся видїлови краєвому: а) щоб на кошт краю велїв видрукувати в усїх краєвих мовах долучений взорець статуту з усїми до того приналежними формулярами; б) оповідомити обіжником усї громади про наклад взірця статута і про цїль пасовищних стоваришень; в) узискати при дирекциї дібр гр. ор. релїґійного фонду право першеньства при арендї пасовищ того фонду для стоваришень пасовищних.“

Внесенє посла д-ра Гальбана в справі побільшеня числа полїтичних урядників в Буковинї: З огляду на те, що аґенди полїтичних урядів що до обєму цїлковито збільшили ся і чим раз збільшають ся, так що урядники мимо найбільшого почутя обовязків не можуть їх як слїд виповняти, в наслїдок чого мусять сторони нераз місяцями чекати на порішенє справ, через що нарушує ся актуальні інтереси населеня, а головно з огляду на те, що на тім терпить социяльно-полїтична дїяльність урядів, зволить високий сойм рішити: „Домагаємо ся від ц. к. правительства, щоби зараджуючи тим аномалїям, побільшило число полїтичних урядників в Буковинї в той спосіб, щоб запевнити справедливі відносини між істнуючими силами а поставленими до них жаданями.“

Відтак відчитано в перве **предлоги видїлу краєвого**: замкненє рахунків шкільного краєвого фонду на р. 1903. (пос. Калїнеску), і законопроєкт в справі переміни дороги Чорнавка-Добринівцї-Самушин на повітову (пос. Лянґенган), які відіслано дотичним комісиям.

Слїдуючим предметом був **вибір краєвого видїлу**. Вибрано з куриї властителїв більших посїлостий: д-ра Вольчиньского членом, Богосевича заступником; з куриї міст і палати торговельної: др-а Штравхера членом, Лянґенгана (заст.); з куриї сїльских громад: д-ра Лупу (чл.), Сімйоновича (заст.); з цїлої палати: д-ра Смаль-Стоцкого членом а Пігуляка заступником.

Зміна виборчої ординациї і знесенє двірских обшарів.

Посол Відман мотивує своє внесенє в справі зміни громадского реґуляміну і громадскої ординациї виборчої і в справі знесеня обшарів двірских.

Найперше узасаднює своє внесенє в справі обшарів двірских, які бесїдник уважає останками середновічних часів. Він уважає сьвятим обовязком теперішного сойму, ті останки цїлковито усунути. (Пос. Вайденфельд: Дуже слушно! — Признанє по лївім боцї). Бесїдник мотивує конечність такої хосенної реформи ось задля тих причин: 1. Тільки Буковина і Галичина суть одинокими краями нашої монархії, які мають ще сю інституцию. 2. Істнуючі обшари двірскі дуже шкідливі під економічним зглядом для нашого населеня. Се прямо кпини із законодавства, що сеся інституция ще удержує ся. Для чого здобутки 1848 р. (патент підданьства, увільненє від тягарів, знесенє ріжницї між селяньскою а двірскою посїлостию) не мали добродїйних наслїдків і для Буковини, то причину сего не треба в тім добачувати, що буковиньске населенє недоступне новійшим реформам, а радше в тій обставинї, що Буковина лежить за Галичиною. (Славно!).

Бесїдник обговорює відтак прикрі обставини, спричинені адміністрациєю громадскою і думає, що істнуюча автономія за далеко сягає, так що навіть видїл краєвий не має потрібних средств для евіденциї над поодинокими громадами. І в тім зглядї треба основної зміни. І так бесїдник пропонує, щоби час урядованя рад громадских обмежити на чотири лїта і щоби завести т. зв. громадских інспекторів, котрі були за поведенє поодиноких громад одвічальні і мали над ними погляд.

Таким чином мав-би видїл краєвий більший вплив на громади. Також теперішна виборча ординация громадска, так само перестаріла і невідповідна нинїшним культурним вимогам, як і істнуюча ординация виборча до ради державної і до сойму. Бесїдник стоїть на становищи загального безпосередного, тайного голосованя. (Грімкі оклики: Славно!). Бесїдник звертає ся вкінци з зазивом дїдичівских послів чи там до порожних лавок, де вони повинні сидїти, бо крім митрополити Репти нема там вже нїкого, щоби они

Ярослав Весоловський

Розкопи в Шипинцях.

На руїнах і звалищах минувшини сходить буйним цьвітом теперішність.

На румовищах осель наших прадїдів знїмають ся наші хати, а під нашими левадами й садами лежать дуже часто кости давно вимерлих людських ґенераций враз із сучасним їм сьвітом зьвіринним і ростинним, враз із тогочасними продуктами людського труду.

Ті самі земельні верстви, які із такою обоятністю крає мужик, йдучи похилений важкою недолею за чипігами свого плуга, стають для мужа знаня важним матерялом науковим. Верстви земельні, коли спускати ся що раз більше в їхню глибину, стають інколи для ока тямучого археольоґа отвореною книгою, із якої він читає про культурний стан даної країни в добу оповиту густим серпанком забутя. Може в сїм вислові є й трохи пересади, бо археольоґія се наука не так то й давна, метод єї ще не зовсїм певний, похибки можливі, але єї здобутки вже тепер цїнні, вже тепер дають прм. розкопи ключ до прослїдженя передісторичного побуту і тодїшних взаїмин поодиноких країн із невеличкими промахами.

Розкопи робили ся й на Буковинї, хоч треба се сказати людьми, які дуже часто сього дїла гаразд не розуміли. І хоч ся справа жде ще робітників, які-б єї довели до бажаного краю, то вже на основі дотеперішних археольоґічних знаходів в Чернівцях, Дубівцях, Францталю, Кучурові великім, Онутї, Чудинї, Звинячу і т. д. та розкопів в Шипинцях, Дорошівцях, Хлївищах, Долїшнім Городнику і т. д. можна поставити тезу про те, що — як твердить Сомбаті *) — Буковина, будучи віддалена від культурних центрів, підлягала по черзї культурам Молдавщини, східної Галичини і Угорщини, які впрочім не запускали тут глибокого коріня.

Найдавнїйші знаходи походять із епохи камяної давнїйшої себто із періоду палеолїтичної. Вони вказують, що Буковина находила ся на межі двох полос, на які розпадав ся тодїшний европейський континент. Північна полоса була вкрита безперервними ледівцями, так що про яке-небудь житє в ту пору нема й мови, за те жив чоловік в полудневій части Европи із мамутами, волосистим носорожцем та печерним львом і медведем. Однак памятки сеї доби дуже скупенькі. Численнїйшими являють ся вони в розкопах із пізнїйшої доби, із епохи камяної новійшої — періоди неолїтичної, які сьвідчать вже про людські житла, які там колись істнували, а були зладжені із хворосту і глини та вкриті мабуть трощию й соломою, через що улягали частим пожежам. Крім сего находять ся там глиняні вироби, прикрашені керамікою, зладженою не лїніями прямими, уложеними в ґеометричні фіґури, а спіральними звоями.

Оттакі розкопи находять ся також в селї Шипинцях над Прутом на земли д. В. Арійчука і тамошної дїдички кн. П. Василько. Про знахідки єї брата Костина, була вже свого часу мова і в нашій часописї.

Отсї розкопи вибрав ся оглянути в недїлю дня 9. X. б. р. і д. Хведір Вовк, проф. антропольоґії у Висшій школї суспільних наук в Парижи враз із інж. д. Рябком, абсольвентом тоїж школи, при нагодї свого побуту в Чернівцях і був ласкав подати нам про них на нашу просьбу отсї свої уваги:

Задля лихої погоди і браку часу д. Хв. Вовк сам розкопів не міг зробити, але мав нагоду оглянути проріз 5—6 ям, що находять ся на поли тамошного обшару двірського. Отсї розкопи виявляють із себе те саме, що зустрічаєть ся в Тріпіли на Українї та по Збручу і Днїстру у Галичинї.

Після д. Вовка думка деяких археольоґів, неначеб ми мали тут дїло із старими сьмітниками зовсїм нестійна. Тут в глубинї пересїчно 50—60 ст. під верствою чорної землї бачимо верхний поклад запеченої глини, який є характерний для всїх розкопів подібного роду. Під сим покладом находять звичайно археольоґи шматки запеченої глини, між якими кладено урни із попелом померших. Такі урни находжено і в Шипинцях, а в них, як запевнює д. В Арійчук, зустрічаєть ся попіл і кісточки. Характер шипинецьких знахідок є тотожний із тими, які робить ся на Укра-

*) Die österr.-ung. Monarchie in Wort und Bild — Bukowina. Vorgeschichte, von Joseph Schombathy. p. 49 i sequ.

разом причинили ся до переведеня сеї хосенної реформи. (На сали й ґалериї сьміх).

В формальній квестиї домагає ся бесїдник, щоби его внесене, яке звучить: Високий сойм зволить ухвалити: „Поручає ся комісиї конституцийній, щоби она як найскорше випрацювала законопроект в справі зміни реґуляміну громадского і виборчої ординациї громадскої для воєводства Буковини, відтак в справі знесеня обшарів двірских і щоб она предложила завчасу в той спосіб, щоби Високий Сойм міг розправляти над нею ще в протягу теперішної сесиї соймової“, передати комісиї конституцийній. (Ухвалено серед оплесків).

Санация краєвих фінансів.

Посол др. Аврель Ончул обговорює прикрий стан фінансовий в нашім краю. Для культурних видатків в нашім буджетї нема місця. Ми стоїмо на тім уровени, на якім стояли в 60-их роках, коли ми занимали ся тільки шупасництвом і поліцією. Бесїдник відтак приступає до обговорюваня краєвих додатків до податків. На основі табелї зладженої рах. сов. Штраптом виходить, що в долїшній Австриї виносять вони **26**% горішній Австриї 36%, Тироли 40%, Чехії 55%, Моравії 57%, Галичинї 61%; в Буковинї аж **118**%. (Оклики: Слухайте, Слухайте!) Бесїдник іменем „Вільнодумного Союза“ заявляє, що він не приложить руки до побільшеня краєвих додатків до податків.

Одиноким средством до ухиленя незаплачених довгів уважає бесїдник конверзию. Вона уможливить зменьшене тягарів додатків при повнім удержаню поборів, без перетяженя населеня. Довг краєвий виносить нинї 6.200.000 кор. на 5%, хоч держава уважає опроцентоване на 4·2% для себе вже занадто великим. Вже се дало би серед певних обставин значну суму. Бесїдник думає, що треба продовжити речинець амортизацийний, щоби суми добути з конверзиї для покритя краєвих видатків.

В р. 1911 має ся уморити послїдний сотик із пропінацийного довгу а моментанно впливає що року 300.000 кор. до резервового фонду в хосен тих панів, що свого часу пропінацийне право продали на зиск або страту краю а мимо того застерегли собі хитрим способом участь в евентуальнім зиску. (Оклики: Слухайте!) Бесїдник думає, що продовжене амортизацийного речинця малоб слїдуючі результати. Побори з пропінацийного фонду виносять кругло 1.475.000 кор. Колиб від сеї квоти відтягнути занадто великий видаток 111.000 — 4% опроцентоване а також однопроцентову амортизацийну рату в сумі 330.000 кор., то одержуємо чистий зиск в сумі одного міліона річно, яким може край розпоряджувати після вподоби. Але в такім случаю треба би запевнити доходи. (Проф. Волчиньский притакує.)

Се можна зробити через удержане права пропінацийного поза речинець в 1911 р., що після думки бесїдника є в компетенциї сойму, бо одвітна преклюзивна клявзуля що до речинця, в якім гасне пропінацийне право, була тільки односторонною заявою, яку тепер можна аннульовати.

Але рівночасно треба усунути лихо, яке ширить пропінация.

Вправдї в теориї шинкує напитки лиш той хто право шинкованя виарендував, але на дїлї пропінатор его віднаймає дальше так, що наші села засїяні коршмами. Треба одже число шинків обмежити в відповіднім відношеню до населеня і рішучо берегти, щоб напитки і поза тим горівки не продавати.

Другим средством для вкороченя пропінаторскої самоволї буде те, щоб право пропінациї арендовано більше людям, через що будуть вже шинкарі числити ся з конкуренциєю і вдоволяти ся меньшим заробком.

Про некомпетенцию сойму в сих справах не мож говорити, бо після VIII. арт. патенту о пов. уставу промислову право пропінациї не належить до парляменту отже ipso iure приналежить соймови.

Про супротивлене із боку міністерства фінансів нема також чого лякати ся, бо тут не розходить ся о консумцийні оплати але о продажу, що практикує ся прм. на Моравії.

Евентуальні висші оплати діткнуть тих, що схотять пити по шинках. Хтож хоче того люксусу най за него платить. (Сьміх і оплески). Під зглядом формальним просить, щоби его внесене, яке взиває економічну комісию до зладженя проєктів на санацию краєвих фінансів передано до тоїж комісиї. (Ухвалено).

Відтак мотивував внескодавець др. Аврель Ончул справу краєвого банку, яку порішено серед оплесків дати комісиї економічній.

Достави шутру.

Пос. др. Волчиньский зачинає мотивувати своє внесене і тов., яке звучить: „Взиває ся ц. к. правительство, а видїлови краєвому поручує ся, щоби подбало о те, аби доставу шутру на державних і повітових дорогах передавано громадам, через які ті дороги переходять, коли о доставу будуть старати ся“. (Підчас его промови публика опускає ґалерию, так що краєвий марш. дзвонить і взиває до тишини). Др. Волчиньский підносить, що на случай ухваленя его внесене все таки будуть мати громади якусь підмогу для своїх буджетів. Під формальним зглядом домагає ся о передачу свого внесеня комісиї адмінїстрацийній. (Ухвалено).

Охоронне щіплене худоби.

Вкінци мотивував коротенько друге своє внесене і тов. пос. др. Волчиньский, яке звучить: „Просить ся ц. к. правительство, щоб воно поручило повітовим ветеринарям переводити безплатно охоронне щіплене худоби проти книгосушу в тих оселях, де він звичайно появляє ся. А Видїлови краєвому поручає ся, щоби із краєвих фондів постарав ся о потрібну сировицю до щіпленя“. Що до формального боку справи просить своє внесене передати комісиї адмінїстрацийній. (Ухвалено).

По сїм краєвий маршалок з огляду на вичерпане дневного порядку засїдане замикає. Слїдуюче засїдане соймове відбуде ся у вівторок о год. 5. веч.

Із соймової палати.

В пятницю о год. 10-ій пер. пол. відбуло ся засїдане комісиї адмінїстрацийної із отсим порядком дневним: реферат посла д-ра Фльореа Лупу про загальну дїяльність видїлу краєвого в 1903 р.; реферат посла Малика про нагляче внесене посла Волчиньского в справі закупна кукурудзи; реферат посла Малика в справі увільненя денатурованого спірітусу від консумцийних оплат а вкінци реферат посла Калїнеску про пенсийні роки канцелїста Черного. По полагодженю поодиноких рефератів порішено подякувати правительству за поборюване пеляґри, а радї краєвої культури і правительству за змаганя до усуненя нужди із причини кукурудзяного неврожаю. Відтак роздано референтам численні петициї до справозданя.

* * *

Вчера відбуло ся також засїдане комісиї конституцийної, на якім придїлено реферат про проект виборчої реформи до ради громадскої зладженої Відманом др. Аврелеви Ончулови.

* * *

Вчера о годинї 4 по полудни відбула своє засїдане комісия економічна, підчас якого роздїлювано реферати. При їхному подїлї вивязала ся дебата, чи для справи краєвого банку і фінансової реформи установити двох референтів, чи одного. Рішено установити двох, а то для справи банку д-ра Лупу, а для фінансової предлоги д-ра Авреля Ончула, а на корреферента обох справ д-ра Вайденфельда. Відтак реферував посол Ляндвер про зміну §. 1. закону із 6. II. 1891 — про час охорони дичини в краю. По нїм викладав посол Лупу принципи краєвого банку і заявив ся за основанем краєвого банку, який би піклував ся кредитом інвестицийним і оборотовим.

В сїй справі забрав голос також неприналежний до комісиї посол др. А. Гальбан, висказуючи свої сумнїви проти позичок, для яких нема покритя, тому радить оснувати тільки банк гіпотечний. Пос. Абрагамович підносить гадку, чи би не вернути до тогорічного проєкту в справі сполуки із буковиньским поземельним банком. Сумнїви др. Гальбана і проєкт посла Абрагамовича збивав у довшій промові посол др. Авр. Ончул, на чім засїдане о годинї 8 вечером закінчено.

Наші переселенцї в Канадї.

Радник двору, професор нац. екон. віденьского унїверзитету др. Евген Филипович, подорожуючи по Канадї, поробив личні спостереженя про осїлих там австрийских еміґрантів і оголосив їх в 731 ч. „Die Zeit“ окремою статею як подорожний листок із Канади п. з. Die österreichischen Ansiedler.

Ся статя незвичайно цїнна і для нас раз тому, що тут подає осуд про теперішний стан нашої еміґрациї в Канадї чоловік посторонний, неупереджений. А що важнїйше се те, що чоловік фаховий бож професор національної економії виставлене тут не аби яке сьвідоцтво спосібности і робучости нашого селянина в сприяючих обставинах, яке в пух розбиває леґенди наших „сердечних брацї“ про „ленївеґо, недоленжнеґо рускеґо хлопа“.

Оттому постараємо ся наших читачів познакомити із тою статею бодай у виїмках, що відносять ся до наших еміґрантів.

Про початок рускої еміґрациї подає він ось що „Після згідних зізнань нїмецких і руских переселенцїв дали до сего привід особисті відносини. Тому яких 15 лїт були нїмецкі і рускі переселенцї в Сполучених державах спонукані виеміґрувати звідтам до Канади і они то подали до родинного краю вістку про сприяючі условини тамошного житя. В той спосіб повстали найбільші і споміж австрийских поселень найчисленнїйші на північ від Едмонтону. Чи відтак пізнїйше причинили ся до того також аґенциї, сего вже не знаю. Припускаю, що особисті впливи мали перевагу. Товмач еміґрацийного уряду в Едмонтонї запевнив мене, що Едмонтон Русинам так добре звісний, що люди самі до него прибувають. Між австрийскими переселенцями в Канадї найчисленнїйші Русини. Послїдними роками становлять они 10% всїх поселенцїв; загалом живе Русинів в Канадї около 80.000 і они мають ту зовсїм добру славу. „Не потребую вам казати, що ми числимо Русинів до наших найлїпших піонїрів, поселенцїв, та що в богато напрямках поробили значні поступи“, писав м. и. до мене заступник міністра внутрішних справ д. Сморт.

Те саме говорили менї в Віннїпезї та Едмонтї ріжні люди, що мали до дїла з еміґрациєю“.

Один будівельний підприємець, що об'їздив північний захід Канади, розповідав проф. др. Филиповичеви, що найкрасше розвивають ся там рускі кольонїї, котрих поступ прямо зачудовує. Доми та забудованя руских поселенцїв лїпші від усїх иньших, господарскі знаряди першої кляси, а їх поля заповідають знамените жниво. Взагалї живуть в гаразді, так, що „в протягу десяти лїт будуть иньшим позичати гроші“.

Поселенцї розсїяні по цїлім заходї. На разї деякі не мають ще доволї гроша, щоб набути собі знаряди потрібні до управи рілї, тож працюють як зарібники по чужих фармах, при будовах желїзниць і т. п. Платня відповідає зовсїм їх робучій силї. І так приміром робітники при желїзницях мають місячно 150—175 кор. При такій платнї можуть собі наші люди дещо заощадити, головно безженні робітники або слуги, котрі дістають 75 до 175 кор. місячно.

Для постійних кольонїй отворило ся кілька осередків, з котрих найбільший т. зв. „Восток“, що находить ся в сторонї форту Ceckerben. Там живе около 15—18 тисячів Русинів, що належать до православної або греко-католицкої церкви. Греко-католики мають від кількох лїт власних сьвященників, а се причиняє ся в значній мірі до удержаня добрих зносин з „старим краєм“, бо православними парохами є по части Москалї. В усїх важнїйших справах находять рускі поселенцї пораду в іммиґрацийнім бюрі посередництв працї в Віннїпеґу. Русини мають там свого товмача в особі бувшого галицкого учителя Кирила Ґеника. Через его руки ідуть всї грошеві посилки до старого краю. Тамтого року вислав він около міліон долярів, а се сьвідчить найлїпше про гаразд канадийских Русинів. Оселї складають ся із загород, розкинених далеко від себе, а дїлять ся на квадрати (секциї) довгі та широкі на 6 миль. Одна кольонїзацийна секция, завбільшки на одну квадратову милю, подїлена на чотири части, а таку четвертину може кождий обняти під управу за оплатою десятьох долярів. Спершу люди живуть самітно; се є для нових оселенцїв обставиною дуже пригноблюючою. Щоби довести господарство до як найкрасшого розвою, мусять наші поселенцї уживати машин. „*Люди визнають ся добре на машинах, на методах рільничої працї і як тільки добуду-*

їнї, в Галичинї, Румунії, Кападокії, Малій Азиї, в Трої та в Мікенах, через що і сама індустрия має назву передмікенської. Найдальший пункт на полудни, який захопила ся індустрия се Суза, де кілька років тому назад найдено так само мальовані черепки і статуетки, як де інде. Можна думати, що ся індустрия повстала на полудни і, обійшовши східний беріг Чорного Моря, зайшла через Україну в Галичину, Буковину, Румунію, Боснїю і Трансильванїю аж до Брашови (Кронштадту).

Орнаментация передмікейської посуди відзначаєть ся спіральними волютами, наведеними чорною або карою краскою на червонім або жовтуватім черепю. Форма найдених посуд звичайно більше або меньше похожа з виду на ріпу або грушу. Трапляють ся також посудини подвійні подібні, з виду до біноклїв, яких призначеня годї додумати ся. Находять ся також і статуетки більш або меньш плесковаті, в яких різко підчеркнені жіночі полові відзнаки. Отсї статуетки знаменні ще й тим, що у них рота зовсїм нема, а ніс зазначено стисненем двох пальцїв, що дає лицю вид свиної голови. Кожда статуетка має провід — дїрочки поперечні, що сьвідчить, що їх до чогось прикріплювано або вішано.

Час, із якого походять найдені предмети, треба визначити на конець неолїтичної доби себто друге тисячлїтє пер. Хр., бо поруч із черепками находить ся тут також начинє камяне оббиване а то й полїроване, що саме характеризує конець неолїтичної доби.

Годить ся в кінци запримітити, що д. надуч. Василь Арійчук, який загалом служив своєю помочию д. Хв. Вовкови, подарував декілька найдених тут предметів до археольоґічного музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, скомплєтованого самим же д. Хв. Вовком так, що незабаром він буде коли не рівнати ся із такимиж зборами по иньших европейських наукових центрах, то в усякім разї вистарчає як до археольоґічних викладів так і до познакомленя жадаючих із стариною в загалї і з давними забутками іменно нашого краю.

Чернівцї, 13. жовтня 1904.

ють гроший, купують собі господарскі машини".

І так прим. сїмох Русинів купили собі молотїльню за 4400 долярів.

Очевидно не усї можуть від разу збогатїти. Спершу стрічає ся на деякі перепони, але хто спритний і проворний, дасть собі раду. Кождий мужик старає ся в першій мірі купити собі рільничі машини, бо без них успішний розвиток господарства в Канадї майже немислимий. Щоб собі такі машини набути і пристарати собі трохи худоби, мусять біднїйші люди через кілька лїт запопадливо працювати і заощаджувати собі гроші. Правда деякі люди тратять терпеливість, але иньші стають при ощадности богачами. До „старого краю" они не хочуть вертати, бо „новий край" уважають захистом бідних.

Наші заморскі переселенцї пристають на малім. „Вони призвичаєні на недостаток і на скромне житє. Нїчого собі з сего на роблять, що мусять в першім роцї жити в землянках і споживати гірший харч. Они не жахають ся жадної роботи і ощаджують чи мало".

„При такій скромности розгосподаровують ся в щасливих роках а в гірших роках можуть легше вижити.

„Особливо мороз буває тут досить великий. Тим то жнива рідко коли відбувають ся при кінци серпня, а звичайно аж в вересни, коли пшениця і овес вповнї достигають. Однак нічні морози виступають часом вже при кінци серпня.

До додатних сторін культурних відносин наших переселенцїв зачислює др. Филинович те, що удержують дві часописи (т. є. „Канадийский фармер" і „Свобода") а за уємний те, що недбають за школи. Се гріх, який перетягли вони з старого краю пр. Галичини, де за народну просьвіту не так то і дбає ся а по при то не уладжає ся школи так, щоб з неї мав селянин справдїшний хосен.

Проф. др. Филинович пророкує нашим канадийским кольонїстам добрий розвиток, бо можуть для своєї продукциї найти збут у східно азіатских держав. З огляду на те буде еміґрация з Австриї тривати і на будуче, супроти чого булоб — після его думки пожаданим в інтересї австрийскої держави, щоб вона була заступлена у Вінніпеґу або Едмонтонї бодай почесним конзулятом, при помочи якого моглиб удержати успішні зносини з матїрним краєм.

Воєнні ґаразди.

(Із воєнних образків В. Немировича Данченка).

...Я хотївби, щоб ви тепер побачили нашу армію, іменно тепер *)... тодїб ви без всяких пояснень довідали ся, що вона перетерплює, в яких обставинах бєть ся, виконує найбільше томлячі походи, замотує ся між грузькими, осоружними фанзами**). Та се ще щастє! А то буває й таке, що підчас зливи треба лягати в грязюку на цїлу холодну ніч і спати або бодай удавати, що спить ся, бо зморений салдат, товариш і командант сплять дїйсно. Рано воно відібєть ся, але поки що вимагає природа лише одного — чогоб воно й не стояло, деб воно й не було і на чім попало. На над'їзджаючих офіцирах крім затрісканої болотом сорочки з полинялими погонами та в соте вже пооблатуваних пантальон — нема з верха більш нїчого. Не лише простї салдати босі, цїле обуває у поручників і капітанів також рідкість. Я сам бачив одного кавалєриста, який був у Петербурзї „джиґуном". Він прямо надавав закони для виталень. Авторітет доброго тону тай тільки! А тут — на — ногах не чоботи а щось, що без сумнїву було ними а тепер воно із верха поперевязуване вужевочками неначе сандали. Иньший ходить в мякім хіньскім озувю, а третий вдоволяєть ся ґумовими кальошами.

В сїдлї ще пів біди, а підеш пішки, застрягнеш у роскаль по пояс, — ну тодї вже капут. Все те поголоднївши до послїдних меж, кидаєть ся до буфету а тут і котлети з мух і зупу з них чистить із швидкістю прямо невіроятною. Кухлї брудні. Деж тут пора на се, щоб розбирати, який рот пив з них перше! Коби тільки було чим залити ту невтихомирну жажду, яка томить людину підчас безпощадної манджурскої спеки.

А воздух, яким ми віддихаємо в Айсяндзянї! Ви скажете, що се вже дрібниця. Нї, даруйте, все, що дотичить сяк або так армії, впливає на єї здоровлє, для мене не дрібниця. Десятки тисячів пройшли сею рівниною, десятки тисяч стояли тут і остаточно ви за кождим віддихом наповнюєте ся якоюсь заразою. Маневри роблять ся так бистро, часто так неожидано, що в тім напрямі не можна заздалегідь поробити нїяких приготовлень. Люди приходять під ніч, ледви волочуть ноги, а завтра до схід сонця поженуть їх дальше. Деж тут є час на те, щоб покопати рівцї, та загалом сповняти приписи всяких інструкций. Чомусь зложило ся так, що Айсяндзян був в тім напрямі нестерпимим постоєм. Тільки, як вітер подує із заходу, виходиш у нічку і віддихаєш повною грудю, любуючись далекими лискавицями й яркими зорями. Відшукуєш полярну звізду і журливою думкою линеш до того, що далеке і миле, а покинуте може й на віки...

(яв)

*) Сї стрічки писані під Айсяндзяном.

**) Фанза — манджурська хата.

НОВИНКИ.

Чернівцї, 15. жовтня 1904.

Іспитова комісия для шкіл народних і видїлових. Мінїстер віроісповідань і просьвіти іменував для трилїтного періоду дїяльности від початку шк. р. 1904/5 аж до кінця шк. р. 1906/7 як членів ц. к. іспитової комісиї для публичних шкіл народних і шкіл вправ з нїмецкою, рускою і румуньскою викладовою мовою в Чернівцях: директором д-ра Кароля Тумлїржа, ц. к. шкільного інспектора краєвого; заступником дир. Михайла Кушнїрюка, директора учительскої мужескої семинариї в Чернівцях; членами учителїв учительскої семинариї Ілїю Люцу, шкільного радн. і ц. к. шк. інспектора Йосифа Воту, інсп. Омеляна Поповича і Василя Івасюка; учителїв в жіночій учит. семинариї Льва Галицкого, Северина Білинькевича і Адольфа Еміля Ріхтера; провізоричного учителя в муж. учит. сем. д-ра Евгена Ботезата, проф. реальної школи Дениса Сімйоновича і проф. ґімн. Івана риц. Купаренка; учителїв школи вправ при муж. учит. семин. Василя риц. Цопу, Николая Шкургана, ц. к. інспектора повітового Юрія Жанковского, учителя музики Ант. Кужелю і учителя ґімнастики Ант. Рижа, усїх в Чернівцях.

Проба „Бояна" і то головно хору жіночого відбуде ся в понедїлок дня 17. жовтня с. р. о год. 7-ій вечером. Ще раз пригадуємо, що звичайні проби відбувають ся що понедїлка і пятницї. Від тепер не буде ся вже повідомляти в „Буковинї" про звичайні проби „Бояна".

Школа музична „Бояна" входить в житє в понедїлок дня 17. жовтня с. р. В тій цїли просимо всїх тих, що з сеї школи хотять користати, щоби явили ся в „Народнім Домі" в понедїлок для 17. жовтня о год. 4-ій. Тогди уложить ся подїл годин. — З порученя видїлу „Бояна": *Модест Левицький.*

Товариство учителїв і учительок в Чернівцях відбуде сеї недїлї т. є 16. о годинї 3. по пол. загальні збори в мужескій школї при ул. соймовій із отсим порядком дневним: 1) Відчитанє протоколу. 2) Справозданє видїлу. 3) Реферат про реформу учительского виховання (надуч. Дубенски). 4) Реферат про питаня при науцї (інсп. Вотта). 5) Вільні внесеня.

Убійство між Липованами. В недїлю дня 9. жовтня забавляв ся гурток Липованів в домі Петра Деєва в Білій Криници. Розуміє ся, що забава не йшла на сухо. Хоч Липовани вважають курити тютюн гріхом, за те горівкою не гордують, бо випито єї в той день 10 півлїтрів. Між добре підохоченими прийшло до непорозумінь а відтак і до сварки, в якій вів перед 25-лїтний білокриницкий завернигoлова Юрій Петров. Та сварки єму було за мало. Побіг до хати забрав сокиру і напав на хату, у якій доси пирував і зачав бити шиби й ломити двері. Счинила ся завзята бійка, у якій Петрова убито, вбивши йому у шию ножаку. Вбійства доконав головно таки господар хати Петро Деєв із сином, Наумом. По переведеній секциї Петрова похоронено, а обох Деєвих відставлено до арештів серетского суду. — Отся подія кидає не конче корисне сьвітло на тутешних Липован, у яких давна строгість обичаїв і чеснота заникає, а за те приходить піятска гульня і моральний підупадок.

Статистика Швайцариї. Федеративне статистичне бюро оголосило висліди послїдної переписи населеня, після якого припадає на Швайцарию 3664 громад з 433.184 домами і 728.029 хозяйствами. В Швайцариї є всего 3.325,023 жителїв, між тими 383.424 чужоземцїв; а ім. 1.627.025 мущин а 1.688.412 женщин. Після віроісповідань: 1.916,157 протестантів, 1.379,664 католиків, 12.264 жидів і 7398 безконфесийних. Після народности замешкує Швайцарию 2.312,949 Нїмцїв, 730.917 Французів, 221.182 Італїйцїв і 50.395 иньших народностий. — Як видно живе у Швайцариї доволї богато всяких віроісповідань і національностий, але про взаїмні ворожнечі між тими народами навіть не чувати, бо там не робить ся нїяких перепон поодиноким народам. Всї мають рівноуправнене на дїлї і дбають про економічний гаразд і всї без виїмку люблять свою Швайцарию, у якій їм красше жити, чим в властивих родимих землях.

Замордоване турецкого конзуля. З Новоросийска доносять, що архітект Карлиньский, в якого знайдено конзуля Гудайбея забитим, признав ся, що в роздражненю замордував конзуля.

Новий Цезар Борджія. Серед великого напруженя публичної опінїї розпочав ся в Туринї процес о замордоване ґр. Бонмартінього з Больонїї. Оскаржені заховують ся пасивно. Президент суду обмежив карти вступу. Оборона запропонувала відложенє розправи зі згляду на те, що туриньский трибунал не є компетентний до осудженя тої справи. Оборонцї покликують ся на се, що передтим трибунал касацийний визначив був Кунео, як місце розправ. Сесе внесенє суд відкинув і приступив до переслуханя оскаржених. Висліду сего сензацийного процесу очікують з великим заінтересованем.

О фербель. З Ряшова доносять: Перед звичайним трибуналом вела ся тут карна розправа против будівничого Андрія Цукровского, оскарженого о гру в фербля і ошуство в грі. До розправи покликано чотирох сьвідків. Трибунал пояснив їм, що если брали участь в тій грі, то вільно їм відмовити зізнань, позаяк устава застерігає, що не вільно примушувати сьвідків, щоб они признали ся до заборонених дїл. І справдї всї сьвідки відмовили зізнань. Не маючи доказів вини, трибунал увільнив оскарженого, але сьвідки сею відмовою дали найлучший доказ, що фербель по провінциональних місточках в найкрасшім розцвітї.

Консервативна меньшість складає мандати. З Медіоляну доносять, що в тамошній социялїстичній радї міста члени консервативної меньшости зложили мандати задля становиска заряду мійского супроти недавного ґенерального страйку.

В Гішпанії все інакше. В сьвітї прм. слїдить жандармерия, щоб нїхто не поєдинкував ся, а в Гішпанії капітан жандармериї Паредес убив недавно маркіза Пікмана. Із причини, що духовеньство не хотїло вбитого хоронити, прийшло на цвинтари до заворушень.

Напад на тещу. Син звісного антисемітского посла до віденьского парляменту і механїка Шнайдера посварив ся перед вчера із своєю тещою замешкалою в Медлїнґу із за грошевих непорозумінь а відтак тяжко побив єї, так що скервавлена вибігла на улицю, кличучи о ратунок. Любий зять, як відтак виявило ся, був в хвили свого подвигу добре підпитий.

Пожар театру в Базилеї. Перед кількома днями згорів вечером міский театр в Базилеї побудований в 1875. роцї Огонь вибух наслїдком т. зв. короткої злуки електричности і так скоро розширив ся, що пожарна сторожа мусїла овмежити ся лише на ратоване сусїдних домів, а театрови дала догоріти. В огни згоріли також костюми і музичні інструменти. Театр був обезпечений на $1^1/_2$ мілїона франків, за які тепер пічнуть будувати новий театр, а тимчасом відбувають ся представленя в великій салї касиновій, переробленій на ту цїль.

Послїдні вісти.

Росия й Японія

Після згідних донесень „Berl. Anzeigera" і рапорту головної кватири японьскої і париской аґенциї Гаваса, перемінив ся послїдний атак росийский на Японцїв в нову поражку Росиян.

Berliner Anzeiger доносить, що тридневе бомбардоване Японцїв спричинило в Портї Артура пожар, який обхопив цїле місто.

Ческий сойм.

Ческий сойм силою найвисшого розпорядку відрочено.

Кишинівский процес.

Обжаловані за масакру жидів із 1903 р. зістали від закиду що до морду увільнені, тілько засуджено їх за ексцеси на кару від 8—15-місячної вязницї.

Саерть саксоньского короля.

Саксоньский король Юрій, який лежав тяжко хорий, в пятницю вже ледви віддихав. Сили его опадали що хвилї. Вже вчера була катастрофа неминуча, яка й наступила, як доносить нинїшна депеша, в Пільнїц о год. 2. 25 м. по опівночи.

Бібліоґрафія.

В „Драматичнім товарнстві ім. Котляревского" у Львові, (Ринок ч. 10, І. п.) можна набути:

Випуск І. **Наталка Полтавка** — комедіо-опера в 2 дїях І. Котляревского (текст) — цїна 40 сот. з пересилкою 50 сот.

Випуск Іа. **Наталка Полтавка** — партитура на сьпів в супроводї малої орхестри — цїна враз з випуском І. 4 корони, з пересилкою 4 кор. 50 сот.

Випуск II. **Ворожбит** — народна комедия в 3 дїях Григорія Цеглиньского — цїна 1 корона, з пересилкою 1 кор. 10 сот.

Випуск III. **Заверуха** і **Два домки і одна фіртка** — одноактові комедиї Льва Лотоцкого — цїна 50 сот., з пересилкою 60 сот.

Склад товарів Б. Бальтінестра молодшого

Чернівці, улиця Головна-Енценберґа ч. 3.

Отсим подає до відомости що вже надійшли артикули осенні.

Обув. Склад ц. к. ґоудиярскої фабрики обуви Ф. А. Попера як також Чапека. Найбільший вибір ріжнородної обуви для панів, пань, і дітий. Черевики з Chevreaux, Corcalf, з телячої сатинованої шкіри і т. и. Черевики до ношеня дома і до турнованя. Все з найліпшої сорти.

Капелюхи. Самостійна продаж капелюхів з ц. к. надвірних фабрик капелюхів І. Г. Іта у Відни, і Осипа Піхлера і Синів в Ґрацу Борсоліна в Александриї. Найбільший вибір капелюхів Габіґа, найліпших і найдешевших фабрикатів з фільцу, льодену, плїшу і т. п. в ріжних фасонах. Цилїндри і кляки після найновійшої моди

Товари футряні. Найбільший вибір дамских боа, як також всїлякого рода зарукавків. Послїдна новість. Шапки для хлопців, перскі кучми і иньші суконні шапки.

Шапки найновійшого фасону для пань, панів, дївчат, хлопців і дїтий.

Товари зимові і вовняні. Правдиве Єґеровске і Д-ра Лямана біле, рукавички, огрівачі пульсів і колїн, огрівачі стїн, паньчохи правдиві вовняні, хусточки, онучі, чепці і. т. и. для пань, панів, дївчат і дїтий.

Краватки і біле після найновійшої анґлїйскої моди. Сорочки мужескі, білі і в ріжних красках найліпшого рода, модні ковнярики, маншети і хусточки до носа.

Артикули до польованя. Револьвери, рушниці найріжнороднїйшої конструкциї і амуніция. Кальоші і черевики до снїгу найліпших виробів.

Конфекция блюзок Ґольфа і камізельок для пань, панів, дїтий, дївчат, до того жакети і чепці.

Артикули до подорожи, ташки з замочками або без них, валїзи, пуделка на капелюхи, пледи, мішочки на біле, парасолї, кошики на начинє, нецесарія, коци і т. и. шкіряні товари.

Склад дамских і мужеских американьских черевиків незрівнаної якости виробу Гатгавая Зоулє і Гарінґтона в Бостонї.

AUSTRO-AMERICANA.

Австрийске сполучене акцийне кораблько-перевозове тов. в Трієсті.

Правдивий пасажирский оборот до Америки через Трієст-Ню-Йорк.

Ґенеральна АҐЕНЦИЯ для ГАЛИЧИНИ і БУКОВИНИ:

Ґольдлюст і Спілка

Чернівці, ул. Палати краєвої 6.

Для провінций принимає ся аґентів.

44 (1—10 н.)

МИЛОШИХТА

„Олень" „Марка" „Ключ"

Найліпше найвидатнїйше і найдешевше мило. Вільне від всяких шкідливих домішок.

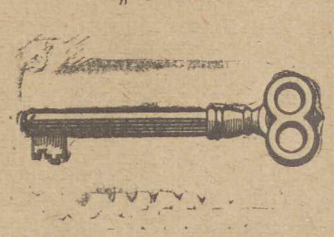

Всюди до набутя

При купнї належить зауважати, аби кождий кавалок мила мав напис „SCHICHT" і повисшу марку охоронну.

41 (3—17 н.)

ВІДОЗВА.

При надходячім сезонї осьміляю ся звернути Вп. П. Т. Публицї увагу на мій

склад ріжних приборів

додатків кравецких,

котрий заосмотрив я **в найбільший вибір названих товарів,** а то: в материї шовкові, плїши, кльоти, ґафтки, стелївки, дивани, ріжнородні тканини і т. и.

НОВОСТИ в крепах, ґазах, тюлях, (ручної роботи) атласах, тріко і шовках, як також в білю і Glacé-рукавичках.

Склад всїх артикулів з маркою: Д. М. С.

О численні відвідини упрашає

Кароль Гельфан.

Чернівці, ул. Головна (Hauptstrasse Nr. 13.)

39 (7—10 с. н.) (в сусїдстві **Дорнбавма.**)

Цїни їзди до Америки

першоклясовим поспішним і почтовим парівцем. — Їзда через океан тріває 6 день.

Проста лінія без пересїданя.

Цїни їзди III. клясою:

з **Гамбурґа** до **Ню Йорку** . . . . К. 118.— 45 (2—6 н.)
з **Антверпії** до **Канади** (Quebec). „ 94.—

розуміє ся з цїлим утриманем через час їзди на корабли. — Всяких иньших інформаций що до їзди в **Полудневу Америку, Африку** як також їзди для приємности **по середземнім морю** удїляє концесіоноване ц. к. міністерством справ внутрішних **бюро подорожне** (лінія Гамбурґ—Америка) в Чернівцях,

Герман Мітельман, улиця Ратушева ч. 11.

Товариство взаїмних обезпечень

„ДНЇСТЕР"

Львів, Ринок число 10, (дім „Просьвіти").

одиноке руске товариство асекурацийне засноване в р. 1892

обезпечає будинки, движимости, збіже і нашу против шкід огневих, побирає умірковану оплату премій, а чистий зиск т. є. надвижку з оплат розділяє межи членів яко звороти; в послїдних трех лїтах виносив зворот 8%.

ДНЇСТЕР виплачує **шкоди** дуже скоро а оцїнку шкід переводить разом з делеґатом і місцевими членами. За 11 лїт виплатив 7807 відшкодовань в сумі 4,161.668.— К.

ДНЇСТРА полїси приймають при позичках Банк краєвий і каси ощадности.

ДНЇСТЕР посередничить при обезпенах на житє в краківскім Товаристві відступає часть провізиї з таких обезпечень на **рускі** добродїйні цїли; длятого на житє треба обезпечати ся тілько через „Днїстер".

ДНЇСТРА Фонди з кінцем 1903 р. виносять **1,013.691 к.** і всї уміщені в цїнних пап. пупілярних.

ДНЇСТЕР удїляє аґенциї селянам особливо там, де еще не роблять дотеперішні аґенти.

ДНЇСТРА аґенти заробили вже 537 815.— корон провізиї.

(—)

Марка охоронна: **котвиця**

LININENT. CAPS. COMP.

з аптики Ріхтера в Празї,

загально признаний знаменитий **усмирюючий лїк на втиранє** по цїнї 80 сот., 1·40 кор. і 2 кор. можна купити у всїх аптиках.

Просимо жадати сей загально улюблений лїк все лише в оріґінальних фляшах з нашим охронним знаком **„котвиця"** з аптики **Ріхтера** і для осторожности приймати лише фляшки тим охоронним знаком яко правдиві.

46 (2—40)

Аптика Ріхтера

„під золотим львом" у Празї, улиця Єлисавети ч. 5.

Адвокат

43 (2—10)

Др. ТЕОДОТ ГАЛІП

відкрив і провадить

АДВОКАТСКУ КАНЦЕЛЯРІЮ

в Чернівцях, ул. божницї (Tempelgasse) 8.

Канцелярия

друкарнї товариства „Рускої Ради" в Чернівцях

отворена

в недїлю і сьвята від ½10 до 11 години рано.

Видає товариство **„Руска Рада"** в Чернівцях. За редакцию відповідає Іван Захарко.
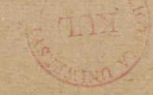
З друкарнї товариства „Рускої Ради" в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.